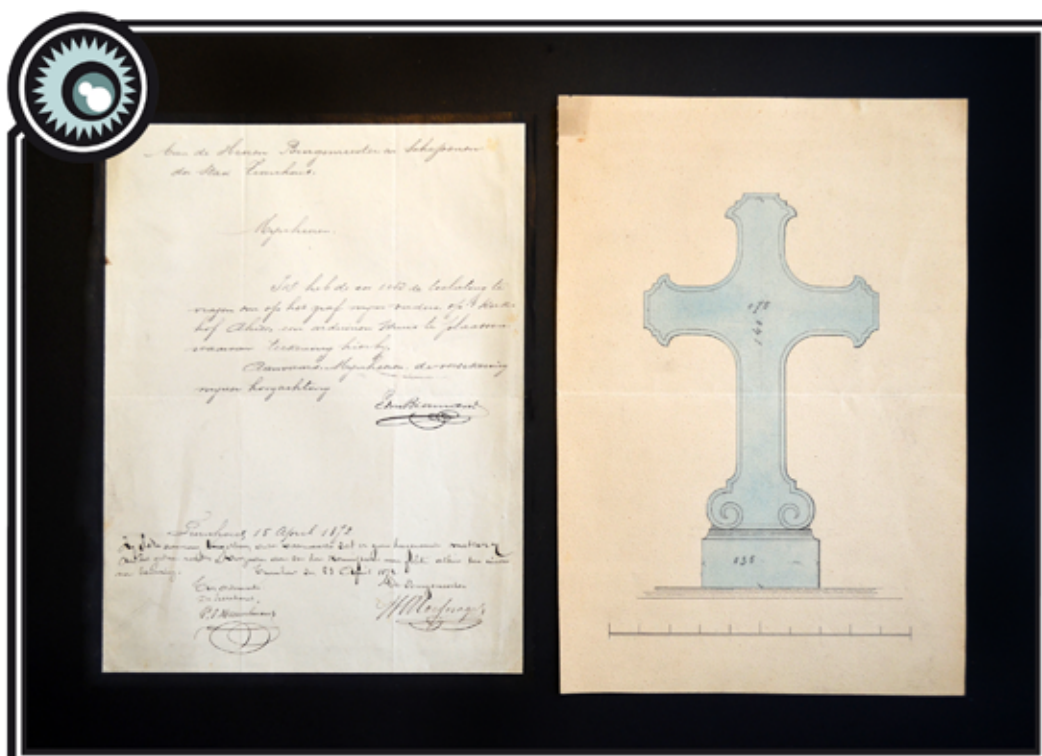

AANVRAAG VOOR EEN ARDUINEN KRUIS, 1872 Stadsarchief Turnhout

Net zoals gebouwen waren in het verleden ook grafmonumenten op de begraafplaats in de Kwakkelstraat "vergunningsplichtig". Dit hield in dat het stadsbestuur het ontwerp voor een monument of kruis moest goedkeuren. Ons object van deze maand is zo'n ontwerp. Het toont het arduinen kruis dat Edmond Biermans in april 1872 op het graf van zijn vader wil laten plaatsen. Hij krijgt de toelating, wel met de voorwaarde "dat er geene hoegenaamde metselij aan zal gedaan worden".

In 2016 bestaat de begraafplaats in de Kwakkelstraat tweehonderd jaar. Al vanaf 1784 had de nationale overheid, we leefden toen onder Oostenrijks bestuur, om gezondheidsredenen het begraven in en rond kerken en kapellen verboden. De parochies moesten zorgen voor nieuwe kerkhoven "buyten den omtrek der Steden en buyten de Vlecken ofte Borgten". In Turnhout is men daar niet zo haastig mee. Men zoekt een tijdelijke oplossing door inwoners te begraven rond de Sint-Bavokerk in Oud-Turnhout, waar blijkbaar nog veel ruimte was. Maar ook het kerkhof van Sint-Pieter blijft in gebruik. Ter vergelijking: in Mechelen opent er een nieuw kerkhof in juli 1785, Lier volgt in 1787. Het stadsbestuur van Turnhout hakt pas op 15 november 1815 de knoop door, onder druk van de provinciegouverneur. Men beslist om een begraafplaats in te richten op een perceel "savelagtigen droogen grond" van 80 are "omtrent het cruijscapelleken". Rond het gehuurde perceel zou een dubbele haag komen met als ingang een poort of een hekken. En er moest een "behoorlijk" kruis opgericht worden. Al op 20 november maken een zekere Mertens en Feijens een raming van de kosten. Op 26 februari 1816 sluit men het huurcontract af. Wellicht wordt de nieuwe begraafplaats nog vóór de zomer in gebruik genomen. Het oudste nog bestaande grafmonument, dat van baron de Fierlant, dateert in ieder geval van 22 juni 1816.

De nieuwe begraafplaats - we kunnen dus niet langer spreken van een "kerkhof"-ligt tussen de velden even ten zuidoosten van het centrum, langs de Kwakkelstraat. Tussen 1840 en 1850 wordt de haag vervangen door een muur. De grond is intussen ook eigendom van de stad. Een grote uitbreiding volgt in 1887 en net na de Tweede Wereldoorlog. In 1979 neemt men de nieuwe begraafplaats "Nazareth" op de Steenweg naar Merksplas in gebruik.

In het Stadsarchief zijn niet alleen documenten te vinden over de aanleg van de begraafplaats maar ook over de mensen die er doorheen de jaren werden begraven en over de grafmonumenten. Inmiddels kunnen veel van deze monumenten beschouwd worden als waardevol "funerair" erfgoed. Een aantal opvallende beelden werden gemaakt door lokale kunstenaars: Maurits de Fierlant, Napoleon Daems, Alfons Strymans. Veel gietijzeren kruisen en ornamenten waren het werk van de Turnhoutse firma Joseph Janssens - Van Hooydonck, dat in 1904 ook het lage hekwerk rond de Sint-Pieterskerk maakte. Het oorspronkelijke ijzeren kruis op de begraafplaats werd in 1888 vervangen door het huidige exemplaar, gegoten door de Herentalse firma Van Aerschot.

Maar wie was nu Edmond Biermans? De 25-jarige Edmond was de oudste zoon van de koopman Joannes-Baptist Biermans, die inderdaad op 27 januari 1872 overleed. Bijna acht jaar later zou Edmond zelf overlijden aan een "luchtpijpontsteking". Zijn graf en dat van zijn vader zijn niet meer terug te vinden aan de Kwakkelstraat, wel dat van zijn broer Leonard Biermans (1851-1896), oprichter van de gelijknamige papierfabriek.

Tekst: Bart Sas

Foto: Bram Luyts

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

Inventaris:

- Stadsarchief, Grote Markt 1, 2300 Turnhout
Archief van de Stad Turnhout. Onroerende goederen, nr. 575.
Stukken betreffende aanvragen voor het plaatsen van monumenten en kruisen, 1826-1886.

Bibliografie:

- H. DE KOK en E. WAUTERS
Eiks deel op 't laatste is het graf. Een Turnhouts verhaal over begraven en het oude kerkhof, Turnhout, 1990.
- Stadsarchief Turnhout. Archief van de Stad Turnhout.
Gemeenteraad, nr. 005. Zittingen van 20 maart 1816 en 15 september 1816.
- Stadsarchief Turnhout. Archief van de Stad Turnhout. Onroerende goederen, nr. 118.

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, klikken naar Object van de Maand)

Contact: TRAM 41 - Stadhuis, Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout

Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Eric Vos, Boomstraat 6, B-2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

